

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 529.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796474833248/facsimile.pdf> (tilgået 11. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

- tillægsord på lat. og betyder »bjerg« el. »fra bjergets», kan E.M. en-ten være en simpel oversættelse af Rasmus B(j)erg, eller han benyt-ter (ligeledes efter tidens skik) sin hjemstavn som tilnavn; denne (og dermed handlingens sted) betegnes jo fl. st. som »her på Biergets (I,1, s. 209, I,2, s. 210 og IV,4 s. 262), om dette stednavn jvf. *Jeppa Bierget*; se også n.t.s. 79.
- 208 *Montani*: lat.: Montanus'. – *Fæstemøe*: forlovede. – *Ridefogd*: ridefo-ged, herremænds godsforvalter.
- 209 *Actus*: lat.: akt. – *stakkels*: jævn, simpel. – *besynderlig*: især. – *de Hey-lændes Bonder*: fæstebonder på Universitetets gods. – *disputere*: disku-lerne metodisk; på Universitetet havde man på komedienes tid regu-lære »disputationer», øvelser, hvorved de studerende blev trænet i logisk argumentation (og latin). – *pænke*: langt de fleste af tidens akademikere endte som præster. – *fortryde paa*: ærgre os over. – *sat paa*: spenderet på. – *skiotter (...)* om: synes om. – *A vind*: misundelse. – *Avlingen*: landbruget. – *lege (...)* paa *Hiertet*: tage mig af. – *som-mend*: såmænd (mild ed, af hellige mænd, helgener).
- 210 *min herte*: min kære. – *Academias*: akademiker, student. – *Laquei (...)* *Skriver*: opremnsingen af javne, da, ord (personbetegnelser), der er blevet erstattet af mondæne fremmedord, har sin sandsynlige kilde i H.W. Laurembergs *Fire Skickechte Diate* (1652), 3. digt: *Om Allemodiske Spøg og Titler*, v. 440-452, *Fire Skjænte-digte*, udg.: J. Paludan (1889-1890) II, s. 85f. – *Laquej*: lakej, tjener (i fornemme huse). – *Matrasse*: vulgariseret fr.: maîtresse, elskerinde. – *Bislauer- ske*: fordansket platty: elskerinde (jvf. højty: Beischläferin). – *Frok-en*: på komedienes tid titel på ugif kvinde af højere stand; titlen begyndte dog at vinde udbredelse i borgerstanden. – *Statsmøe*: stadsø, selskabsdame el. kammerpige i fornemt hus; »Jomfru« hav-de i Jeppes opregning passer bedre som modstykke til »Frökene«. – *Sikketerer*: forvanskning af sekretær. – *Latinen* og: også latinen. – *Logi-iam*, *Rhetoriam* og *Metaphysiam*: tre fag på »grunduddannelsen« på datidens universitet, logik, retorik og metafysik (anført på lat. og bojet i afhængighedsfald, fordi de står som genstandsled i setnin-gen). – *Logican*: logik er læren om at drage (formelt rigtige) slut-ninger; faget fungerede desuden som indføring i filosofi. – *Rhetori- can*: retorik el. veltalenhed, opopelse i en smuk og virkningsfuld (latinsk) sprogbrug; siden middelalderen en humanistisk grunddi-sciplin. – *Metaphysiam*: egl. læren om det immaterielle (over-fysi-ske); som studiefag var m. læren om de filosofiske grundbegreber. – *Degn først*: da mange degne havde teologisk embedseksamen, var avancementet fra degn til præst almindeligt.
- 211 *Rituulen*: kirkeritualet (det nyeste på komedienes tid fra 1685) indeholder forskrifter for de kirkelige handlinger. – *forskrevet*: skrevet